

ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA FİLİSTİN MESELESİ

Uluslararası hukuk ihmal edilemeyecek kadar önemli ve devletlerin hukuki manada savaştığı bir alandır. BM'nin ve beşli sistemin veto yetkisine sahip hegemon güçlerinin insan hakları ve küresel vicdan noktasındaki duyarsız perspektifleri her ne kadar insanlık trajedisinin derinleşmesine yol açıyor; hukuki güvenliği zedeliyor olsa da devletlerin haklılıklarını uluslararası arenada meşru bir düzleme oturtabilmeleri için uluslararası hukuka ve sınırlarına hakim olmaları gerekmektedir. 7 Ekim 2023'den itibaren yaşanan olaylarda; meşru müdafaa, kendi kaderini tayin hakkı (self-determinasyon) ve terörizm kavramla-

rının tartışılmaya açıldığını ve yine bu argümanlar üzerinden her iki tarafın da kendini haklı göstermeye çalıştığını görmekteyiz. Objektif bir değerlendirme yapabilmek adına tarihi seyri içerisinde bu kavramları değerlendirmemiz gerekir. Filistin meselesi, Osmanlı imparatorluğunun bölgeyi terk etmek zorunda kalmasından itibaren Uluslararası hukukun çözüme kavuşturamadığı yahut da çözümsüzlük girdabında kalmasını istediği bir Gordion düğümü haline gelmiştir. Bu düğümü sorunun kaynağına inerek bir bütün içerisinde incelemek gerekmektedir. İngiliz hükümeti 2 Kasım 1917'de

ilân ettiği Balfour Deklarasyonu (1917) ile kısa süre sonra ele geçireceklerini umdukları (ve ele geçirdikleri) Filistin topraklarında Yahudiler için bir “ulusal yurt” kuracağını ‘müjdelemiştir’. Bu beyan, bir şeye sahip olmayanın hak etmeyeine verdiği bir söz idi.[1] Balfour Deklarasyonu ilân edildiğinde Filistin’de yaşayan halkın %90’ı Arap’tı (Filistinli). (Aral, 2023) Deklarasyonda Filistin toprakları derken tam olarak hangi toprakların kast edildiği belirtilmezken, devlet kelimesi de kullanılmayarak daha muğlak bir ifade olan yurt kelimesini kullandıklarını görmekteyiz. İngiliz güçleri Filistin’de 1917-1922 yılları arasında bir işgal rejimi oluşturmuştur. Ardından bu bölge Temmuz 1922’den itibaren Milletler Cemiyeti’nin gözetim ve denetimi altında İngiliz mandası altına konmuştur. Milletler Cemiyeti Sözleşmesi’nin manda rejimlerini düzenleyen 22. maddesine göre I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı devletinden koparılan ve İngiltere, Fransa gibi mandater devletlerin yönetimine bırakılan Arap çoğunluklu topraklarda yaşayan halk çoğunluğunun isteklerine uygun olarak, bu ülkelere bir müddet sonra bağımsızlık verilmesi gerekiyordu. Manda altında yönetilen Suriye, Irak ve Ürdün’ün bağımsızlıklarına kavuştuğunu görmekteyiz. Fakat Filistin için aynı mekanizma işletilmedi. Manda sahibi ülkenin birincil sorumluluğu, halkların mümkün olan en kısa zamanda tam özerklik ve bağımsızlıklarını elde etmelerine yardımcı olmaktır. 1922-1948 yılları arasında İngiltere kılavuzluk etmekten ziyade bölgeyi Yahudi göçlerine açmış, Filistinlileri baskı altına almıştır. 1947’de İngiltere Filistin sorununun çözümünü BM’ye devrettiğinde yine BM verilerine göre Yahudilerin nüfusu yalnızca %7’lik kısmı oluşturmaktaydı. BM Genel Kurulu 29 Kasım 1947’de Filistin’in Yahudiler ve Araplar arasında taksimini, buna karşılık Kudüs’ün ‘uluslararası şehir’ statüsüne konmasını öngören 181 sayılı Taksim Kararı’nı kabul etmiştir. Bu kararla birlikte nüfusun üçte birinden azını oluşturan Yahudi’lere Filistin topraklarının %56.5’i bırakılmıştır. Taksim Kararından hemen

sonra Filistin’deki Siyonist silahlı çeteler Yahudilere tahsis edilen topraklarda yaşayan Filistinli Araplara karşı harekete geçerek, buralardaki Arap varlığına son vermek amacıyla ‘etnik temizliğe’ hız vermişlerdir. Yahudilere bırakılan topraklarda yaşayan birçok Arap köy ve kasabası ise saldırıya uğramıştır. Bütün bu olaylar yaşanırken, İngiliz manda yönetimi Filistin’den 14 Mayıs 1948’de çekilmiş, aynı gün İsrail devletinin kuruluşu ilân edilmiştir. Taksim kararı birçok açıdan uluslararası hukuka aykırı bir karardır fakat burada başta da söylediğim kavramlar üzerinden self determinasyon (kendi kaderini tayin hakkı) ilkesi üzerinde duracağım İkinci Dünya Savaşından sonra şekillenen uluslararası hukuk düzeninde sömürge yönetimi ya da işgal altında olan halklara kendi kaderlerini tayin etme hakkı tanınmıştır. Günümüzde self-determinasyon, başlıca üç alanı kapsamaktadır: Sömürgeciliğin sona erdirilmesi, yabancı askeri işgalin yasaklanması ve bütün ırklara, hükümetlere tam olarak katılabilme hakkının tanınmasıdır. (E. Türbedar, 2007) Toprakları Siyonist güçlerce hem işgal edilmiş hem de sömürgeci-yerleşimciliğin mağduru olmuş bir halk olarak Filistinlilerin böyle bir hakka sahip olduğu açıktır. Filistin’in A grubu manda rejimi içinde olması, mandater devlet olan İngiltere’nin hem siyasî hem de hukukî olarak Filistin halkına bağımsızlık verme yükümlülüğü altında olduğu gerçeğine işaret etmekteydi. Filistinlilere yönelik bu taahhüt İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki sömürge-karşıtı ulusal kurtuluş hareketlerinin daha genel mücadelesinin bir bakıma öncülü olmuş, böylece self-determinasyon hakkı uluslararası hukukun temel bir normu olarak zuhur etmiştir. (Falk, 2009) BM Taksim Planı, Filistin halkının self-determinasyon hakkını ihlal etmektedir. Anlaşıldığı üzere Filistinlilerin dayandığı self determinasyon ilkesi 1. Dünya Savaşı sonrasına dayanmaktadır. Kuvvet kullanma ilkesine geldiğimiz de ise saldırıya uğrayan her devletin meşru müdafaa hakkı vardır. Peki kendi kaderini tayin için kuvvet kullanma hakkı var mıdır? Sömürge idaresi altında olan veya yabancı

işgali altında bulunan halkın kuvvet kullanabilme hakkı vardır aksi taktirde İstiklal harpleri hukuken imkansız hale gelir. Self Determinasyon ilkesinin handikaplarından biri bölücü-ayrılıkçı-ırkçı terör örgütleri tarafından hızla araçsallaştırılarak milli devletlerin toprak bütünlüğüne kast eden terör eylemlerinin ideolojik aparatı haline indirgenmeye çalışılmasıdır. Bu durum uluslararası hukuk nezdinde kabul görmez. Aksa Tufanı operasyonundan sonra İsraili hukukçular bu argümana dayanarak Hamas'ı terörist olarak gördüklerini dolayısıyla Self determinasyon ilkesinden yararlanamayacaklarını ve kendi toprak bütünlüklerini korumak için de meşru müdafada bulduklarını söylediler. Diğer bir görüş ise İsrail'in zaten hukuka aykırı kurulduğu bizatihi kendisinin terör devleti olduğu ve Hamas'ın işgal edilen toprakları geri almak için mücadele veren bir kurtuluş örgütü olduğudur. BM Uluslararası hukuk komisyonu terörizmi şu şekilde tanımlamaktadır: Terörizm, hedef grupta kendi siyasi gayesine ulaşmak için korku yaratmak amacıyla şiddet kullanma ya da şiddet kullanma tehdidinde bulunmadır. Bu tanımdan hareketle değerlendirdiğimizde Yahudilerin siyonizm kaynaklı siyasi ideolojilerine ulaşmak adına Filistinliler'in topraklarını ele geçirmeleri, kuşkusuz ki işgaldir. Uluslararası Ceza Mahkemesi 5 Şubat 2021'de Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze'yi İsrail işgali altındaki Filistin toprakları olarak zikretmiştir. İşgal altında bulunan halkın ise kendi kaderini tayin etme hakkı ve kuvvet kullanma hakkının bulunduğunu söylemiştik. Filistin halkına mensup devlet dışı silahlı aktörün İsrail işgaline karşı silahlı kuvvet uygulaması self-determinasyon hakkından ileri gelen bir yetkidir. Dolayısıyla Hamas'ın terörist olduğu iddiaları bu şekilde çürümektedir. Kuvvet kullanımını ise silahlı çatışma hukukuna uygun bir şekilde gerçekleştirmelidir. İsrail'in 7 ekimde dar çerçevede kendini koruma hakkı doğduysa bile meşru müdafaa şartlarına baktığımızda orantılılık ve ölçülülük ilkelerinin ihlal edilmesinin silahlı saldırı oluşturduğunu görmekteyiz. 8 Ekimden itibaren

İsrail meşruluğunu kaybetmiştir. İsrail defalarca bu yasakları ihlal ederek 7 Ekimden 26 Aralık tarihine kadar Gazze sağlık bakanlığının verilerine göre öldürdüğü Filistinli sayısı 20 bin 674'e çıkmıştır. Tüm dünyanın gözü önünde gerçekleşen bu saldırı karşısında Fransız hukukçu Devers Filistin halkının "savunmasız" olduğunu gören avukatlarla bir ordu yarattıklarını, "şimdi bir komutanı ve hedefi olan ordunun" Filistin halkını savunacağını "Evet bu bir soykırımdır ve size yardım etmek için ne yapabiliriz? " diyen dünyanın 4 kıtasından sendikaların ve avukatların aralarına katıldığını, Türkiye'den katılımın da oldukça yüksek olduğunu belirtti. İsrail'in Gazze'de işlediği savaş suçları ve soykırıma karşı dünya genelinde 500 kişilik avukat ordusunu bir araya getirerek UCM'ye başvuruda bulundular. Sonrasında ise Güney Afrika Cumhuriyeti Uluslararası Adalet Divanına bu meseleyi taşıdı. Soykırım yasağı jus cogens (emredici) norm, soykırım sözleşmesine taraf devletlerin yükümlülükleri ise erga- omnes (tüm uluslararası topluma karşı sorumlu olunan yükümlülükler) niteliktedir. Güney Afrika Cumhuriyeti de bu davranış yükümlülüğünü yerine getirerek İsrail aleyhine soykırım davası açtı ve geçici tedbir talebinde bulundu. Geçici tedbir talebi davanın esasına girilmese bile eğer ihlalinin iddia edildiği mesele acilen UAD müdahale etmezse geri dönülemez bir hak kaybına yol açacaksa belli geçici önlemlerin alınmasıdır. UAD İsrail'in Gazze sakinlerine yönelik öldürme, saldırı ve yıkımla ilgili her türlü eylemden kaçınması ve soykırımı önlemek için tüm tedbirleri almasına hükmetti. Uluslararası ceza mahkemesi ve uluslararası adalet divanından çıkacak olan kararlar hukukun üstünlüğü ve güvenilirliği noktasında büyük önemi haizdir. Dünyanın gözü önünde hiçbir çekince duyulmadan yapılan bu vahşet karşısında hukuki mekanizmaların adilane bir şekilde işletilmesi elzemdir. Aksi taktirde güçlünün zaten hukuka ihtiyacı olmadığından bahisle en temel haklarımızın bile korunup korunamayacağı şüphesi peşimizi bırakmayacaktır.